

VETINEN KEHTO

Anne Leinonen

Julkaistu Finncon 2007 -ohjelmalehdessä

Elokuinen ilta oli kostea ja hautova, täysikuu häämötti pilviverhon takana, maidonvalkeaa usvaa tihkui kosteikosta ilmaan. Tamppasin jaloillani hiekkatietä, koirat haukkuvat metsänrajan takana. Juoksin niin kovaa kuin pääsin ja pysähdyin vasta, kun keuhkoni huusivat happea.

Taloni häämötti puiden keskellä tummana möhkäleenä. Kiinteistövälittäjä oli rönsyilevin sanankääntein ylipuhunut minut ostamaan sen, enkä ollut jaksanut panna vastaan. Lepakot viuhtoivat talon räystäslautojen ja liiterin välimaastossa, ne metsästivät hyönteisiä. Siinä seisoessani ajattelin, että minut karrättäisiin aikanaan täältä vanhainkotiin, että olin tullut tänne jäädäkseni, eikä maailma enää koskaan kaipaisi minua takaisin pyörteisiinsä. Olin noussut pois sen ikuisesta virrasta, pysäyttänyt purteni poukamaan ja katkaissut airot rantakiviin. Ajattelin muutakin typerää, mutta karistin ajatukset pois mielestäni ja riisuin vaatteeni.

Otin saunassa kipakat löylyt, kauhoin vettä kiville ja annoin kuuman poltella selkänahkaani. Tuska sai elämän kihisemään jäsenissä. Lopulta minun oli tultava vauhdilla alas lauteilta. Otin pyyhkeen ja marssin ulos. Askeleet veivät märän ruohikon läpi rantaan. Siinä se oli, tumma vesi, jonka musta pinta tuijotti minua pistävästi takaisin. Usva pyörteili sen pinnasta ja haroi sormillaan nilkkojani.

Kohtalo – siksi sitä mielessäni kutsun - langetti eteeni tämän joen. Aina kun näen jossakin joen polveilevan vartalon, toivon sen uoman kuivuvan, virtauksen ehtyvän ja pohjamutien kasvavan täyteen pajukkoa. Vihaan jokia koko sydämestäni, ja siksi lasken hulluudeksi sen, että suostuin muuttamaan virtaavan veden rannalle. Kaikesta huolimatta joki kutsui minua ja seisoin sen edessä, katselin sen rämettynyttä

rantaa, katsoin kuinka kurjenmiekat ja rentukat kukkivat ja lakastuivat, lumpeenlehdet lisääntyivät ja osmankäämä alkoi tunkea patukkakukintoaan koholle. Joki oli kapea, vain muutaman metrin levyinen. Päiväsaikaan vesihämähäkit liitelivät sen pinnalla ja hämärän saavuttua sen pintaa vasten liiteli tummia rukkasia, lepakoita.

Kastoin varpaani veteen. Vavahdin. Se oli niin kylmää, että jääpuikot helisivät takaraivossa ja selkäpiissä. Pakottauduin menemään pidemmälle ja heittäydyin mahalleni veteen. Kylmä holahti vartalon läpi, tunne oli puistattava mutta miellyttävä, kun iho tottui järkytykseen. Kauhoin pari uimaliikettä syvemmälle, ajattelin että tässä se on, tässä se nyt on ja tähän sen voisi jättää, sitten paniikki nousi kurkkuun ja aloin polkea jaloilla vettä. Jalkani tavoittivat pohjamutaan, kovaan, siellä oli mutalikon alla turvallinen hiekkapohja. Pakottauduin seisomaan siinä, vaikka vesi saartoi minut ja puristi syrjivään syliinsä. Se työnsi luotaan pois, mutta samaan aikaan se houkutteli, kietoi märät sormensa nilkkojeni ympärille ja imi puoleensa.

Kävelin pohjaa myöten takaisin ja kapusin rantaan, veden silmä tarkkaili selkääni. Kietouduin pyyhkeeseen ja lähdin astelemaan takaisin talon valopiiriin.

Rannalla kahahti. Käännyin joen suuntaan ja silloin näin sen. Lehmän. Hämärässä luulin sitä ensiksi hirveksi, mutta kun se heilautti päätään, näin paremmin pienet, kaarevat sarvet ja ruskean karvan.

– Mihin sinä sitten olet menossa?

Lehmä puhalsi sieraimistaan ilmaa, sen hengitys höyrysi, kuten koko sen keho. Minusta siinä ei ollut mitään ihmeellistä, ei siinä että löysin joen penkalta yksinäisen lehmän, joka ei suinkaan ollut kylmissään, vaan hyvinvoivan näköinen, juuri sellainen että se oli vasta ruokittu ja hyvin muutenkin pidetty.

Käänsin lehmälle selkäni, mutta kuulin, että se lähti seuraamaan minua. Se niautteli perässäni, toinen jalka naksui, lonkkavika sillä taisi olla. Menisi kotiinsa. Oli kumminkin karannut jonkun luomuviljelijän pihatosta. Voisinhan minä soittaa ja pyytää hakemaan pois. Mutta kenelle? Kai se oli sen usean kilometrin päässä olevan maatilan kantturoita. Otin muutaman äkäisen juoksuaskeleen lehmää kohti raivoisasti kiljuen. Se

käännähti, juoksi häntä kohollaan kohti jokea, liukasteli ruohikkoisella mäenrinteellä, mutta pysähtyi aivan joen rantaan.

Astuin takaisin saunan lauteille ja löin lisää löylyä, peseydyin, kuivasin pyyhkeeseen. En jäänyt katsomaan sitä lehmää, vaan vetäydyin yläkertaan. Kai se osaisi kotiinsa mennä, kun oli tänne kerran tullut.

Katselin matkatelevisiosta uutiset, join kupillisen kahvia. Tiesin kuitenkin koko ajan, että se oli siellä. Se katseli minua jokiveden täyttämällä silmillään ja odotti, että tekisin jotakin. Mitä asiaa sillä oikein oli, tulla vieraaseen paikkaan, vainota minua?

Säätiedotuksessa lupasivat kylmenevää. Kyllähän lehmä pärjäsi myöhään syksyyn ulkona, mutta se oli lyhytkarvainen ja kelit arvaamattomat, ei sitä oikein voinut kylmäänkään jättää. Tiluksillani oli puuliiteri, ei muuta. Menin alakerran ikkunaan: lehmä seiso jät-vesikaivon vieressä koivun alla ja katsoi talon suuntaan. Lopulta annoin periksi, kävelin ovesta ja seisoin sementtirappusilla. Lehmä nyökkäsi ja astui hörähtäen rappusien eteen. Vedin sen kevyesti sisälle, niin kevyesti kuin se olisi itse asiassa vain odottanut kutsua sisälle.

– Ole sitten täällä sisällä. Kylmähän siellä ulkona on.

Lehmä kopisteli olohuoneeseen ja jäi seisomaan takan eteen. Se oli semmoinen kokoruskea, vanhaa suomalaista kantaa, isotissinen ja tavallinen maalaislehmä, varmaan ihan hyvä lypsämään. Kuivasin sen selän pyyhkeellä ja nuuskin sen lämmintä selkää. Tuoksu oli tuttu lapsuudesta, rauhoittava. Lapsuuskodissani oli ollut lehmiä, olin hakenut lehmiä niityltä ja ajanut ne hakaan lypsyn jälkeen. Joskus olin ollut katsomassa, kun äiti oli lypsänyt niitä, olin jopa joutunut ripsimään niistä karpäsiä ja paarmoja pihlajanoksilla. Lehmät olivat yleensä elämäänsä tyytyväisiä, vaiteliaita, kuuliaisia – ainoastaan kuolemansa edellä ne menivät sekaisin. Kun korkealaitainen tuli pihaan ne aavistivat kohtalonsa ja olisivat karanneet, jos olisivat voineet.

– Etsitään sitten huomenna kotisi.

Lehmän pitäisi paskoakin johonkin. Vuorasin tuvan lattian jätemuovilla ja sanomalehdillä ja kävin niittämässä viikatteella tukun rikkaheiniä alusiksi. Jos lattia likaantuisi, niin se likaantuisi, ja sitten minä siivoaisin.

Lehmä nuokkui paikallaan ja märehti. Katselin lehmän utareita, josko se olisi tarvinnut lypsyä. Ei se siltä näyttänyt, ei ainakaan mölissyt, eikä vetimistä tippunut maitopisaroita. Ehkä se oli ummessa. Nehän olivat ummessa ainakin ennen synnytystä, jos oikein muistin. Ja nyt kun tarkemmin katsoin, sen vatsa näytti kovin pyöreältä.

Sammutin alakerrasta valot ja katsoi televisiosta myöhäiselokuvan, mitään kuitenkaan näkemättä. Minulla oli raukean väsynyt olo, alhaalta ei kuulunut mitään, mutta silti pystyi aistimaan, etten ollut yksin.

Yhtäkkiä minulla oli hyvä olla.

En ollut yksin. Joku vartioi oloani, valvoi ettei mikään enää pääsisi vahingoittamaan. Kun televisiossa vilkkui lumisadetta, napsautin toosan kiinni ja laskeuduin vessaan. Hämmennyin siitä, että lehmä seiso edelleen takan edessä, pää nuokuksissa ja märehti. Ilmeisesti se kuitenkin oli unessa, jos nyt lehmät näkivät unia. Ne nukkuivat tarvittaessa seisaallaan, niillä oli sellaiset nivelet jaloissa. Se ei välittänyt minusta, vaikka kävin keittiössä, jääkaapilla, mumisin sille puoliääneen. Se vain oli.

Könysin takaisin yläkertaan ja heittäydyin patjalleni. Katkonaiset unensa pystyi nukkumaan siinä yhtä hyvin kuin sāngylläkin. Kuutamo kelmisteli puiden takana ja liekutti matkaan.

– Leikitäänkö kuurupiiloa? Milja kysyi.

– Leikitään vaan.

– Laske sinä sataan.

Ja minä aloin laskea. Yy , kaa , koo, kymppi. Kihertelyä.

– Älä kurki äiti!

Viiskyt. Rahinaa pensaikossa.

– Mulla on tosi hyvä piilo, ei saa kattoa, ei saa!

Seitkyt. Pienten jalkojen töminää, sitten ihan hiljaista.

– Sata. Tullaan!

Painostavan hiljaista. Aurinko oli mennyt routaan. Kylmä kouraisi sisimpääni, lähdin juoksemaan jokea kohti musta möykky kurkussa. Maa upotti allani, polku venyi, pihakuusten oksat hakkasivat kasvoille, humalan kärhet kietoutuivat ympärille.

Rannassa liikahti jotakin tummaa, kuului loiskahdus, ja minä huusin Miljaa nimeltä ja yritin tavoittaa hänet ennen kuin olisi liian myöhäistä. Lokki kirkui kaukaisella järvellä.

Veden pinnassa oli vain kuplia.

Kauhoin vettä käsilläni, huusin Miljaa, mutta sain kouriini vain kasvottoman kauhun, lohduttajien kovat kädet, peilinkirkkaaksi jäätyneen veden pinnan jota vasten hakkasin kasvojani. Sen kaiken alla oli jääkukiksi jähmettyneen Miljan rävähtänyt katse, joka seurasi minua porttikonkeihin, kaupungin kaduille, kirkon lehtereille ja työpaikalle, josta jäin pian sairauslomalle ja kokonaan pois.

Jää rikkoontui, joen uumenista nousi alaston lihava nainen, jonka rinnat olivat niin isot, että se olisi voinut heittää ne olkapäilleen. Naisen hiuksissa kasvoi ahvenvitaa ja kurjenmiekkvoja, ja se hoilasi matalalla, kurluttavalla äänellä: ”Tän lehmät syömään see, tän see!”

Säpsähdin unestani hereille.

Sydän jyskytti rinnassa, olin viskannut peiton syrjään ja kierinyt puoliksi kylmälle lattialle. Oliko joku huutanut? Vai olinko havahtunut omaan ääneeni? Nousin seisomaan ja katsoin ikkunasta alas pimeyteen. Kuun valo oli jähmettynyt veden pintaan valkeaksi kiilaksi.

Alakerrasta kuului mölähdyks, joten kapusin katsomaan, mikä oli hätänä.

Lehmä oli nyt hereillä ja rauhaton, se liikehti paikallaan ja viskoi päätään. Sanomalehdet olivat sen alla märät. Silitin sen kuvetta.

- Nytkö se tulee?

Tarkistin lehmän peräluujänteen, se oli pehmeä. Painoin lehmää selästä ja sain sen makaamaan pitkälleen. Se huojutti päätään ja takapuoltaan. Vasikan sorkanpäät näkyivät jo, pienet kovat pisteet.

Tuskanhiki valui valmiiksi otsaltani. Joskus lehmä ei poikinut ilman vetoapua. Tämä oli kokenut konkari, isoista utareista näki ettei se synnyttänyt ensimmäistä kertaa. Hain varastosta lujan köyden ja tein siihen hirttosilmukan. Pujotin silmukan vasikan sorkkien ympärille heti kun jalat olivat työntyneet riittävästi esille.

Sitten kiskoin. Ja kiskoin. Lehmä ölähteli, mutta pysyi makuuasennossa. Kävin hakemassa kumisaappaat jalkaani, jotta sain lattiasta pitävämmän otteen. Vasikka oli tiukassa. Kun emä työnsi, minä vedin.

Jos olisi ollut puhelin, olisin soittanut numerotiedusteluun ja tilannut paikalle eläinlääkäriin. Jos olisi ollut joku, joka olisi hakenut naapurista apua. Mutta tässäkin olin yksin.

Synnytys kesti, mutta vasikka pysyi emänsä uumassa. Pyyhin hikeä otsalta ja vedin taas. Vähän vähältä esiin tulivat polvet, sitten limainen turpa ja lopulta vasikka solahti sanomalehdille ja heinille limaisena ja verisenä. Vedin vasikan emänsä viereen ja emä alkoi nuolla sitä saman tien.

Tärisin rasituksesta. Menin suihkuun ja huuhdoin enimmät liat pois. Vaihdoin vaatteet ja istuin penkille. Tuijotin tuvan hämärässä lehmiä, emää ja sen vasikkaa. Pyyhin kasvoilleni vuolaana valuvaa itkuvettä, turistin rään hihaan.

Aamuyön tunnit matelivat. Olin hereillä, mutta unessa. Virta soljui silmieni ohi heti kun suljin silmäluomeni. Äitini kannatteli minua vedessä, opetti uimaan, mutta muisti aina muistuttaa: älä ui liian kauas, vedessä asuu näkki, ja se houkuttelee sinut puoleensa, jos et pidä varaasi.

Vedin nieluun vettä ja kaoin sitä paniikissa pois. Olin toisten lasten kanssa uimassa, vesi pärskyi ja maailma kohisi korvissa, kun painui hetkeksi pinnan alle. Oli lämmintä ja rauhallista, olisi tarvinnut vain sulkea silmänsä ja antaa syvyyksien imeä

puoleensa. Mutta aina oli kirkas auringonpaiste, viiltävä valo, joka huusi puoleensa, älä mene vielä.

– Lehmät kottiin syömään kottiin syömään see!

Säpsähdin aamuun. Vasikka oli noussut omille jaloilleen, se huojui ja tärisi paikallaan. Sisällä oli tunkkainen veren ja jälkeisien haju. Kun avasin oven tuulettaakseni, lehmä keikautti päätään ja asteli eteiseen ja rappusille. Vasikka hoiperteli perässä, menin ja tuin sitä omilla käsilläni.

Lehmä kääntyi rantaan vievälle polulle kuin olisi tottunut kulkemaan sitä pitkin päivittäin. Se viskasi päätään, kurkisti minuun ja ammui kerran. En estellyt sitä, miten olisin voinut, se oli kuullut kutsun ja oli palaamassa vetisen emäntänsä luo. Haikeuteni ei saisi sen mieltä muuttumaan. Lehmä nilkutti rannalle vasikka perässään, ne kahlasivat jokeen, vasikka epäröi mutta emo johdatti sitä eteenpäin. Huusin niille, että ei saa mennä, mutta kumpikaan ei kuunnellut. Vatsanpohjasta kouraisi, ahdistus palasi. Vaikka tiesin joen pohjan olevan metrin syvyydessä, upposi lehmä vasikoineen kokonaan upoksiin, sarvet jäivät hetkeksi pinnalle, mutta pian nekin vajosivat. Jäljelle jäi vain ilmakuplien vana.

Vesi oli kirkasta, näin pieniä kaloja ja koivujen veteen karistamia keltaisia lehtiä, ja vilahduksen alastomasta naisesta, joka oli tullut hakemaan omiaan. Se oli ystävällinen, se pitäisi huolen kaikista, jotka hänen kehtoonsa menivät nukkumaan.

Sitten vatsanpohjassa oleva solmu aukeni. Tuska lepatti kevein siiveniskuina menemään. Ei se kokonaan poistunut, mutta muuttui olkapäitä painavista käädyistä jalkojen liepeillä liehuvaksi laahukseksi. Sellaiseksi, jonka kanssa voisi kävellä kompastumatta.

Ehkä tulisin tähän huomenna, kävisin joka aamu. Katsoisin, miltä joen kasvot näyttivät, opettelisin katsomaan sitä silmästä silmään, tutustuisin siihen uudestaan. Vesi oli ottanut, mutta nyt se ei veisi minulta enää mitään. Opettelisin olemaan vihaamatta. Antaisin anteeksi.

Kävelin takaisin sisälle ja aloin siivota verta ja jälkeisiä.